The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

Military Science. Vol. 3 No. 1 (2025)

DOI: 10.62524/msj.2025.3.1.02

Боротьба за Київ: хронологія та воєнно-історичні особливості оборони столиці України (лютий – квітень 2022 року)

Олександр Сирський
кандидат військових наук
Головнокомандувач Збройних Сил України
Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: sirsk_os@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6396-7559

Анатолій Баргилевич
кандидат військових наук
Генеральний інспектор Міністерства оборони України
Апарат Міністерства оборони
03168, проспект Повітряних Сил, 6, Київ, Україна
e-mail: A.barhilevych@mil.ua
ORCID: 0000-0002-4799-0908

Олег Семененко
доктор військових наук, професор
заступник начальника Центрального науково-дослідного інституту
Збройних Сил України з наукової роботи
Центральний науково-дослідного інституту Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28Б, Київ, Україна
e-mail: aosemenenko@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6477-3414

Юрій Клят
кандидат технічних наук, доцент
начальник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України
Центральний науково-дослідного інституту Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28Б, Київ, Україна
e-mail: klyatt@ukr.net
ORCID: 0000-0002-8267-3748

Роман Гузь
науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28Б, Київ, Україна
e-mail: romanguz63@gmail.com
ORCID: 0009-0008-2382-026X

Анотація. Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю оцінити воєнно-політичну ситуацію, що склалася на початок широкомасштабної агресії росії проти України, визначити здатність Збройних Сил України (ЗС України) до відбиття збройної агресії рф і

вивчити методи управління ЗС України та іншими військовими формуваннями сил безпеки і сил оборони, набуті в ході проведення бойових операцій з протидії намірам противника, спрямованим на захоплення м. Києва.

Провідним підходом для дослідження зазначених питань є застосування проблемно-хронологічного методу аналізу та синтезу через використання широкого кола офіційних та неофіційних джерел, спрямованих на вивчення способів ведення бойових дій військовими частинами (підрозділами) на території Київської області, як складових стратегічної оборонної операції.

У статті наведено приклади успішного керівництва ЗС України під час проведення Київської оборонної операції сил оборони України, результатом якої став розгром наступального угруповання військ ворога на підступах до столиці, що мало значний вплив на подальший розвиток ситуації на фронті.

Стаття має теоретичний напрям і не потребує проведення додаткового дослідження. Матеріали статті становлять практичну цінність для підготовки командного складу військових частин ЗС України.

Ключові слова: Збройні Сили України, сили оборони України, російська збройна агресія, рб і рф, операція Об'єднаних сил, механізовані підрозділи Збройних Сил України, територіальна оборона, організація руху опору, Національна гвардія України, Служба безпеки України.

Вступ

Загальна військово-політична ситуація, що склалась напередодні широкомасштабного вторгнення зс рф в Україну.

2021 рік пройшов для України під впливом двох головних негативних чинників – пандемії COVID-19 та російської збройної агресії. Але якщо вплив пандемії, попри поширення нового штаму вірусу, поступово зменшувався, а економіка та суспільство – поступово адаптувалися, то чинник російської агресії, навпаки, демонстрував стійку тенденцію до зростання, і на кінець року набув вигляду готовності рф до широкомасштабного вторгнення в Україну. Загроза масштабної ескалації російсько-українського конфлікту була не лише визначальним чинником впливу на стан національної безпеки впродовж 2021 року, а й домінуючим питанням порядку денного регіональної та глобальної безпеки [1].

Уперше інформацію про масштабні агресивні плани кремля щодо нашої держави державний секретар США Ентоні Блінкен озвучив Президенту України Володимиру Зеленському на полях кліматичної конференції ООН у Глазго (COP-27) 2 листопада 2021 року. За свідченнями американського високопосадовця, український лідер був тоді "серйозний, розважливий і стоїчний", але, врешті-решт, скептичний щодо даних американської розвідки, і таким залишався до останніх годин перед початком вторгнення.

Попри попередження західних партнерів, у Міністерстві оборони України спочатку категорично заперечували накопичення російських військ на кордоні. Там заявляли, що оприлюднені у ЗМІ дані "є елементом спеціальних

інформаційно-психологічних дій". Так само спростовували дані західних засобів масової інформації в РНБО та Верховній Раді України [2].

На тлі повідомлень про концентрацію росією військ і ОВТ поблизу кордону з Україною 10 листопада 2021 року відбувся візит міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби до Вашингтона для участі в засіданні Комісії стратегічного партнерства під головуванням держсекретаря Е. Блінкена та підписання оновленої Хартії Україна – США про стратегічне партнерство. Ескалація з боку росії й координація спільних дій США та України у відповідь на неї стали предметом двосторонніх переговорів. "Пролунала тоді легендарна фраза – "Копайте окопи. Ну, починайте копати, копайте окопи", – пізніше згадував міністр Кулеба. Однак американська сторона не надала більш детальної інформації щодо планів путіна, попри регулярні запити України.

11 листопада 2021 року Президент України Володимир Зеленський вперше публічно визнав факт концентрації близько 100 тис. російських військ поблизу державного кордону [3]. Утім, українська сторона не вважала цю ситуацію загрозливою, зважаючи на досвід першого масового накопичення зс рф на кордонах нашої держави навесні 2021 року, що тоді було спрямоване на залякування України. Президент Зеленський пізніше згадував, що причиною такої недовіри до даних західних партнерів щодо небезпеки російського вторгнення було те, що останні не надавали Україні конкретних розвідувальних даних [4].

Відтак, не маючи достатніх доказів щодо намірів кремля, військово-політичне керівництво України у своїх публічних заявах намагалося применшити загрозу широкомасштабного вторгнення, побоюючись передчасним алармізмом спровокувати паніку серед населення, відтік інвестицій, капіталу та людей, і, як наслідок – економічний колапс. "Нам потрібно було знайти баланс між реалістичною оцінкою ризиків і підготовкою країни до найгіршого… і забезпеченням економічного й фінансового функціонування країни", – пізніше пояснював логіку дій України Дмитро Кулеба [5].

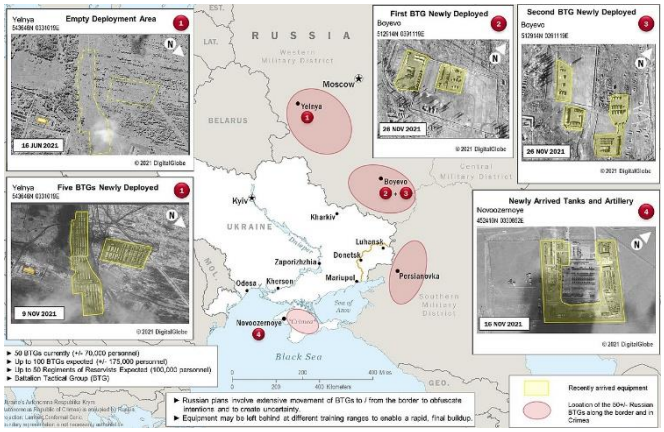
Водночас, ні Україна, ні її західні союзники на цьому етапі не мали підтвердження того, що путін таки ухвалив рішення про вторгнення. Це відкривало невелике "вікно можливостей", щоб знеохотити росію від вибору на користь широкомасштабної агресії.

Під час міністерської зустрічі країн – членів НАТО 30 листопада – 1 грудня 2021 року у Ризі тема російської агресії стала однією з ключових. Міністри закордонних справ країн НАТО обговорили можливі економічні санкції та політичні заходи щодо росії в разі її повторного вторгнення в Україну, підтвердили готовність посилювати оборону Альянсу на його східному фланзі та запевнили Україну у підтримці у разі нападу рф. За підсумками засідання Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг наголосив, що головна мета союзників полягає у стримуванні рф від агресивних дій проти України. Водночас Альянс підкреслив, що остання не має права втручатися в євроатлантичний шлях України, а потенційне членство нашої держави в блоці не становить загрози для безпеки самої росії. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба

після закінчення зустрічі заявив, що Україна планує продовжувати реформи на шляху до членства в НАТО та відкинув ультимативні вимоги рф до Альянсу не розширюватися на схід [6]. Саме на міністерській зустрічі НАТО у Ризі відбувся суттєвий зсув у бік усвідомлення союзниками серйозності російської загрози та формування потенційної відповіді на неї.

Переговори та консультації серед західних країн вилилися у цілу низку заяв із засудженням дій рф та попередженням останньої. 12 грудня 2021 року країни "Групи семи" (G7) на зустрічі в Ліверпулі засудили нарощування російських військ біля кордонів України і попередили москву про серйозні наслідки, якщо та використає їх для нападу на Україну [7]. 14 лютого 2022 року міністри фінансів країн "Групи семи" попередили, що готові колективними санкціями створити масштабні та негайні наслідки для російської економіки у разі подальшої збройної агресії проти України. 16 грудня 2021 року Північноатлантична Рада оприлюднила жорстку заяву, в якій теж попередила росію про наслідки у разі агресії проти України, поклала на неї відповідальність за напругу та наголосила, що рф не має права втручатися у питання членства України в Альянсі [8]. 17 грудня 2021 року за результатами саміту лідерів ЄС у Брюсселі ухвалили підсумкове комюніке, попередивши росію, що її подальша збройна агресія щодо України буде мати масштабні наслідки, у тому числі скоординовані з іншими партнерами нові санкції. Лідери ЄС виступили за продовження дипломатичних зусиль і висловили підтримку Нормандському формату, як переговорному майданчику для виконання Мінських домовленостей. Того ж дня Європарламент закликав, у разі нових військових дій рф проти України, відключити агресора від платіжної системи SWIFT, запровадити санкції проти найближчого оточення путіна та російських олігархів, заморозивши їхні активи в європейських країнах [9].

Намагаючись переконати своїх союзників у Європі та керівництво України у правдивості розвідувальних донесень та серйозності загрози з боку росії, у грудні 2021 року Вашингтон ухвалив безпрецедентне рішення – розсекречувати та оприлюднювати нові розвідувальні дані про підготовку кремля до вторгнення в Україну. Американська адміністрація навмисно вдавалася до тривожної риторики довкола можливого вторгнення російських військ до України, аби віднадити кремль від його намірів. На початку грудня США опублікували супутникові знімки, а також карту, створену американськими аналітиками, що показувала позиції зс рф, та аналіз російського планування американською розвідувальною спільнотою. У ньому, зокрема, йшлося про те, що рф планувала здійснити розгортання 100 БТГр із залученням до 175 тис. військовослужбовців разом із бронетехнікою, артилерією та обладнанням для здійснення вторгнення в Україну. Картину, яку чиновники адміністрації потай створювали тижнями, тепер побачив увесь світ.

У грудні 2021-го – лютому 2022 року через західні ЗМІ та аналітичні центри розвідка США оприлюднила детальні плани наступальної операції та окупації зс рф двох третин території України, встановлення жорстокого окупаційного режиму, придушення руху опору та створення таборів для утримання проукраїнських активістів, підготовки списків відомих політичних і громадських діячів для арешту та вбивства [10]. Ці плани геноцидної війни, які на той час видавалися якщо не фейками, то великим перебільшенням, з початком війни поступово почали перетворюватися у жорстоку реальність для українців. Частину із цих планів США перед початком вторгнення довели до відома ООН [11].

Метою цієї кампанії зі стратегічних комунікацій США з викриття російських планів агресії було, з одного боку, попередити союзників та їхню громадськість про загрозу великої війни у Європі, а з іншого, – випередити путінські плани вторгнення, не дати можливість росіянам влаштувати несподіванку, та показати, що очільник кремля, за висловом одного із представників британського уряду, “має діряве судно, а діряве судно тоне”. Загалом інформаційна кампанія США суттєво послабила можливості рф здійснювати ІПСО на етапі підготовки до вторгнення. Водночас регулярні злиття у ЗМІ дали можливість світовій громадськості майже у режимі реального часу слідкувати за перебігом розгортання російських військ біля кордонів України. Жодна підготовка до війни у світовій історії не відбувалася під таким пильним оком ЗМІ та широкої громадськості.

На пресконференції 19 січня 2022 року президент США Джо Байден заявив, що вважає, що росія таки вторгнеться в Україну і це буде “найзначнішою подією, яка сталася у світі з погляду війни та миру” з часів Другої світової війни. Ця заява стала одним із найвагоміших попереджень Байдена. При цьому президент США “напустив туману”, припустивши, що “незначне вторгнення” (minor incursion) російських військ, на відміну від широкомасштабного вторгнення, може не викликати жорсткої відповіді Заходу [12]. Тим самим американський лідер сигналізував, що НАТО – не єдине у своїй протидії будь-якій формі та масштабу застосування росією військової сили.

Після місяців невизначеності щодо кінцевого рішення у кремлі 11 лютого 2022 року президент США Джо Байден повідомив лідерам НАТО та ЄС, що президент росії путін таки ухвалив рішення розпочати вторгнення в Україну протягом найближчих кількох днів. Напередодні Вашингтон вирішив евакуювати з України своїх дипломатів та зупинити консульські послуги, закликавши громадян США терміново залишити територію України. Слідом за цим МЗС Великої Британії закликало британських громадян в Україні виїхати з країни “доки це можливо”. Пізніше, 11 лютого 2022 року, ЦРУ США оприлюднило термінове попередження союзникам по НАТО про напад росії на Україну, який, за розвідувальними перехопленнями, планувався на 16 лютого 2022 року.

18 лютого 2022 року Сенат США одностайним голосуванням затвердив резолюцію, яка офіційно заявляла про “непохитну підтримку Сполученими Штатами безпечної, демократичної та Незалежної України” і засуджувала “нарощування російської військової сили” на кордоні з Україною. Резолюція закликала адміністрацію США використати всі наявні інструменти, щоб накласти “значні витрати” на росію і “відновити мир у Європі”. При цьому сенатори зробили поправку у документі, зазначивши, що резолюцію не слід тлумачити як дозвіл на застосування військової сили проти росії або на введення збройних сил США на територію України [13].

Міжнародна військова допомога Україні. Важливою складовою стратегії США та їхніх союзників зі стримування росії та підготовки нашої держави до відсічі агресії стала активізація військової та військово-технічної допомоги Україні. У другій половині 2021 року у цій сфері було досягнуто справжнього прориву після багатьох років обмежень на постачання в Україну оборонних озброєнь.

Зміни беруть свій початок з 27 серпня 2021 року, коли президент Д. Байден як запобіжний захід дозволив вилучити на 60 млн дол. оборонного озброєння із запасів США та відправити його в Україну у відповідь на путінське псевдоісторичне есе "Про історичну єдність росіян та українців" 12 липня 2021 року, яке стало, по суті, ідеологічним маніфестом майбутньої війни проти України [14].

Протягом жовтня – листопада Україна отримала чотири партії безпекової допомоги від США, що включали засоби радіолокаційного спостереження, ПТРК FGM-148 Javelin, боєприпаси, медичні засоби, а також інше озброєння та обладнання [15] та два патрульних катери типу Island, які отримали назви "Фастів" та "Суми", оснащені американським озброєнням [16].

У грудні 2021 року адміністрація США схвалила додаткові 200 млн доларів оборонної допомоги Україні [17]. На законодавчому рівні Сенат США 15 грудня 2021 року схвалив проєкт оборонного бюджету на 2022 рік, який передбачав виділення 300 млн доларів на допомогу Україні – на 50 млн більше, ніж запитував президент Байден, – включаючи 75 млн доларів на летальне озброєння [18].

На тлі провалу переговорів між країнами Заходу і росією щодо т. зв. "гарантій безпеки" та посилення індикаторів підготовки рф до вторгнення в Україну США та їхні союзники в Європі суттєво збільшили постачання летальної допомоги Україні.

У січні – лютому 2022 року країни НАТО встановили своєрідний "повітряний міст" для передання озброєння та боєприпасів в Україну, щоб у такий спосіб стримати можливе вторгнення військ рф та посилити спроможності ЗС України.

Загалом до початку широкомасштабної агресії рф міжнародні партнери України – США, Велика Британія, Литва, Латвія, Естонія, Польща, Канада, Чехія та інші країни – надали військово-технічну допомогу Україні у вигляді оборонного озброєння на суму в майже USD 450 млн. Це включало, зокрема, протитанкові ракетні комплекси (FGM-148 Javelin, NLAW), реактивні гранатомети SMAW-D, переносні зенітно-ракетні комплекси (Stinger, Piorun), боєприпаси та безпілотні літальні апарати. Протягом місяця від різних країн було отримано майже 2000 тонн сучасного озброєння, боєприпасів і засобів особистого захисту. Тільки США надали 1300 тонн, які транспортували 17 партіями [19].

Зброя, яку постачали США та їхні союзники, втім, була переважно тактичною й оборонною, щоб її не сприйняли у кремлі як провокацію Заходу.

Методологічна основа (Methodological Framework)

Значення оборони Києва для реалізації агресивних планів рф на північно-східному напрямку та у війні в цілому.

Оборона Києва впродовж 24 лютого – 2 квітня 2022 р. мала суттєві ознаки, характерні для стратегічної операції, і тому є всі підстави розглядати її як Київську стратегічну оборонну операцію. Передусім у цьому криється важливе стратегічне значення Києва – столиці України – для обох сторін, як політичного, економічного, транспортного, культурного, історичного й релігійного центру.

Захоплення Києва було пріоритетним стратегічним завданням противника. Виконання цього завдання дозволило б швидко завдати поразки великому угрупованню сил оборони України та порушити всю систему державного і військового управління. Це забезпечило б противнику можливість розвивати наступ у південному, південно-західному та західному напрямках, спираючись на логістичні можливості міста як

важливого транспортного вузла. Захоплення столиці України насамперед мало б істотне воєнно-політичне значення, стало б підґрунтям для зміни влади в Україні та призначення маріонеткового уряду, а також вплинуло б на позиції зарубіжних країн щодо політичної та військової підтримки України. Взяття Києва мало б і значний пропагандистський ефект, зокрема продемонструвало б силу "російської зброї" і спроможність зс рф у стислі терміни виконувати складні стратегічні завдання.

Для України та її збройних сил місто Київ як столиця Незалежної держави, безумовно, має особливе значення, яке не обмежується лише стратегічними міркуваннями. Київ для українців має величезне воєнно-політичне і духовне значення, адже є витоком та історичним центром української державності. Ми усвідомлюємо, що Україна без Києва – це вже не Україна. Тому втрата Києва означала б втрату чогось більшого, ніж просто столиці держави. Це б украй негативно вплинуло на морально-психологічний стан усього українського суспільства та істотно підірвало б його спроможності до відсічі агресії, організації і ведення національного спротиву на окупованих територіях.

З іншого боку, успішна оборона Києва стала важливим стимулом для організованого опору агресору, продемонструвала спроможність ЗС України успішно протистояти другій за міццю, як вважали, армії світу, довела міжнародній спільноті необхідність і доцільність надання політичної, економічної та військової допомоги Україні та її моральної підтримки тощо.

Київська стратегічна оборонна операція (задум ворога)
(24 лютого – 8 березня 2022 р.)

На думку кремлівського керівництва, яке визначало захоплення столиці України м. Києва як одне із пріоритетних стратегічних завдань так званої "спеціальної військової операції", а фактично масштабного військового вторгнення у формі наступальної повітряно-наземної операції, розпочатої під ранок 24 лютого 2022 р., це мало не лише вирішальне стратегічне, а й важливе воєнно-політичне значення.

Увійти до Києва та захопити ключові об'єкти міста, досягти ізоляції військово-політичного керівництва України, а за сприятливих умов – і прийняття ним російських ультимативних вимог (фактично, підписання капітуляції) та припинення організованого спротиву з боку ЗС України, керівництво рф розраховувало за перші три доби (72 години) операції. Проте у подальшому через не виконання у встановлені терміни попередньо визначеного плану внаслідок організованого опору сил оборони України це завдання військового угруповання рф зазнало змін та уточнень – якнайшвидше (упродовж 1 – 2 тижнів) оточити, блокувати та захопити м. Київ.

Для виконання цього завдання було створено два потужних угруповання російських військ на території рб і рф, які діяли на кількох напрямках у межах двох операційних районів – Поліського (на правому березі р. Дніпро) та Сіверського (на Лівобережжі). Для реалізації завдання із захоплення м. Києва командуванням зс рф створено два оперативно-тактичні угруповання: поліське, силами до 15 БТГр (формування на території рб), та сіверське, силами до 20 БТГр (формування на території Брянської і Курської обл. рф), із залученням окремих з'єднань і частин повітряно-космічних сил рф, підрозділів повітрянодесантних військ, сил спеціальних операцій рф та росгвардії. Головним напрямком наступу сухопутних угруповань зс рф на Київ був Поліський. На Сіверському напрямку російські війська мали сковувати підрозділи сил оборони України, запобігти їхній передислокації на Поліський напрямок, здійснювати блокування або захоплення великих населених пунктів і ключових залізничних вузлів. Наступ на Поліському напрямку мав здійснюватися в похідних колонах на максимальній швидкості, з розгортанням у бойові порядки винятково в разі загрози зіткнення з великими підрозділами ЗС України або Національної гвардії України.

Передбачалося, що передові підрозділи зс рф зі складу "колони № 1" прибудуть у передмістя Києва о 14 год. 55 хв., а закінчать зосередження на "рубежах блокування" о 16 год. 15 хв. 24 лютого 2022 року.

Як свідчить аналіз подальших дій противника, одразу після масованого авіаційно-ракетного удару по командних пунктах, засобах ППО, аеродромах, місцях постійної дислокації частин і підрозділів сил оборони України, засобах зв'язку та інших стратегічних об'єктах російське командування планувало висадити тактичний десант на аеродромах мм. Гостомель і Васильків (до двох 2 тис. осіб), щоб захопити летовище і підготувати засоби управління авіаційним рухом для прибуття військово-транспортних літаків Іл-76 з особовим складом (до 10 тис. осіб), штатною автомобільною і легкоброньованою технікою повітрянодесантних військ рф [20]. Задача десанту – блокувати Київ, комунікації, канали управління військами, захопити/підірвати арсенали, спричинити паніку серед населення, створити умови для панічного залишення Києва "неконтрольованими колонами" біженців, які блокуватимуть автомагістралі й тим самим ускладнять для сил оборони України пересування транспортними шляхами в районі Києва.

Диверсійні групи, які вже перебували на території України, отримали наказ вчинити диверсії на електромережах і підстанціях м. Києва, щоб відключити значну частину міста від електромережі та зв'язку, чим викликати паніку серед населення. Окремі групи диверсантів-провокаторів мали здійснити підпали та акти мародерства, аби поглибити паніку серед населення і відволікти правоохоронні органи на відновлення громадської безпеки замість оборони столиці. З метою поглиблення дезорганізації шляхом масованої кібератаки планувалося вивести з ладу електронні інформаційні сторінки органів влади Україні. У Києві противник планував взяти під контроль основні органи державної влади – Офіс Президента, Генеральний штаб, Кабінет Міністрів, Верховну Раду. Підрозділи російських сил спеціальних операцій мали також захопити телецентри й оголосити про повалення "антинародного режиму" та встановлення "нової влади". На реалізацію цих завдань відводилось до чотирьох годин [21].

Одночасно із завдаванням авіаційно-ракетного удару по військових об'єктах ЗС України й висадкою противником тактичного десанту поблизу Києва мав розпочатися наступ сухопутних угруповань російських військ на Поліському та Сіверському напрямках. Ці сили мали розгромити частини й підрозділи ЗС України та Національної гвардії України, які прикривали столицю, після чого, у взаємодії з аеромобільними військами та силами спеціальних операцій рф, зайняти м. Київ і встановити повний контроль над столицею України протягом 18 годин [22].

Наступальна операція ворога. Поліський оперативний район (24 – 28 лютого 2022 р.)

О 4 год. 50 хв. 24 лютого 2022 року противник розпочав наступальну операцію шляхом завдавання ракетно-авіаційних ударів по об'єктах критичної цивільної та військової інфраструктури України. Одночасно колони російських військ перетнули ділянки Державного кордону України (ДКУ) у Київській, Чернігівській, Сумській обл. та стрімко вирушили вглиб території України, у загальному напрямку на Київ. У Поліському оперативному районі (ОР) російські війська наступали в напрямку на Чорнобиль – Київ. Колони військової техніки противника пересувалися переважно автошляхами, їхній маршрут

пролягав через н. п. Прип'ять, Чорнобиль, Іванків, Димер, Вишгород, Бородянку, Бучу, Ірпінь. Водні бар'єрні рубежі (рр. Прип'ять, Уж, Тетерів і Здвиж) війська противника долали шляхом використання понтонно-мостових переправ у разі знищення мостів. Українські прикордонники дали бій противнику, але зупинити колону не вдалося [23].

Бої за аеродром Гостомель
(07.00–22.00 24 лютого 2022)

О 7-й год. противник крилатою ракетою атакував адміністративну будівлю аеродрому "Гостомель", охорону якого здійснювали підрозділи 4-ї бригади оперативного призначення Національної гвардії України (4-ї бр оп НГУ). Ракета влучила в об'єкт поряд із аеродромом і пошкодила цивільний будинок. Суттєвої шкоди оборонцям аеродрому ракетний удар не завдав, лише частково знищивши аеродромну інфраструктуру. Близько 8-ї год. з території рб у напрямку Гостомеля вилетіли 34 вертольоти К-52 [24].

Нацгвардійці, використовуючи ПЗРК, збили один і пошкодили ще 2 вертольоти противника над Київським морем. Один вертоліт було знищено ракетою, випущеною винищувачем зі складу 40-ї бригади тактичної авіації ВПС України. Решта вертольотів, досягнувши аеродрому "Гостомель", завдали ракетного удару по позиціях захисників аеродрому. Проте особовий склад зведеної ротно-тактичної групи зі складу 4-ї бр оп НГУ встиг зайняти оборону у будівлях і на позиціях поза межами аеродрому.

Після вертолітної атаки, над аеродромом "Гостомель" з'явились 18 гелікоптерів Мі-8 з особовим складом (300 військовослужбовців зі складу 45-ї бригади повітрянодесантних військ рф). Російські десантники висадились на аеродромі. Зав'язався бій, який тривав 24 лютого протягом 19 год. 20 хв.

З боку сил оборони в бою брали участь 150 гвардійців 4-ї бр оп НГУ, дії яких прикривали літаки МіГ-29 зі складу 40-ї бригади тактичної авіації. Після того, як противник захопив аеродром, російські сили намагалися організувати умови для приземлення в "Гостомелі" 18 військово-транспортних літаків Іл-76 із десантниками на борту, які вже перебували в небі над територією рб. Для запобігання цьому силами оборони України було завдано ударів по злітній смузі з метою виведення її з ладу. Одночасно підрозділи 4-ї бр оп НГУ, 80-ї одшбр ЗС України, спецпідрозділу "Альфа" СБУ, і 8-го полку Сил спеціальних операцій (ССО) України, які прийшли на допомогу оперативній групі, до 21-ї год. відновили контроль над периметром аеродрому. До 22-ї год. 24 лютого тривало зачищення околиць аеродрому від розпорошених російських спецпризначенців.

Водночас, у другій половині дня 24 лютого підрозділи окупантів, що висувалися з рб, увійшли в зону відчуження й оточили Чорнобиль. Для захоплення Чорнобильської АЕС противник застосував тактичний повітряний десант силою до роти військовослужбовців на одинадцяти військово-транспортних вертольотах. Тоді ж передові підрозділи противника

силами до трьох БТГр форсували р. Тетерів у районі н. п. Оране і вийшли на рубіж Іванків – Катюжанка – Димер. Після невдалої спроби передових підрозділів противника переправитись через р. Ірпінь на околицях н. п. Демидів ворог змінив напрямок руху і однією БТГр розпочав просування в бік Гостомеля, безуспішно намагаючись прорватись до аеродрому на допомогу своєму оточеному десанту.

На кінець першої доби боїв у межах Поліського ОР противник зумів вклинитись на глибину 50–60 км від Державного кордону України з території рб. 25 лютого противник продовжував завдавати ракетно-авіаційних ударів по об'єктах критичної цивільної та військової інфраструктури, здійснив розгортання власних засобів ППО (ЗРК С-300) на захопленій території Київської області з метою запобігти діяльності авіації Повітряних Сил України. У ніч на 25 лютого з Чорнобиля в напрямку н. п. Іванків висунулася механізована колона противника у складі близько 300 од. техніки без розпізнавальних знаків. З метою зупинки (уповільнення) наступу ворожих військ підрозділи ЗС України о 8 год. 30 хв. підірвали три мости: на Новоірпінській трасі у Гостомелі, по Варшавській трасі та у н. п. Демидів через р. Ірпінь. Станом на 9 год. колона військ противника пройшла н. п. Іванків і наблизилась до н. п. Димер. Вступивши у бій з противником, підрозділи сил оборони України розбомбили і спалили колону російської бронетехніки, а також завдали удару по ворожій колоні біля н. п. Здвижівка (півн.-зах. Гостомеля). Значні втрати не завадили противнику опівдні дістатися передмість Києва – смт. Гостомель і Ворзель, м. Буча, за які зав'язалися важкі бої. Об 11 год. підрозділи сил оборони України з метою недопущення просування противника підірвали міст у районі Київської ГЕС (південь м. Вишгорода). Близько 14-ї год. противник здійснив повторний штурм аеродрому "Гостомель" із залученням 200 ударних і транспортних вертольотів. Аеродром було захоплено російськими військами. Підрозділи ракетних військ та артилерії ЗС України завдали вогневого ураження по військах противника, які висадились на аеродромі та розмістились вздовж злітно-посадкової смуги, внаслідок чого її було виведено з ладу. Це змусило російське командування відмовитися від здійснення висадки основних сил пдв рф на аеродромі "Гостомель".

Станом на 16-ту год. 25 лютого окупанти значними силами продовжували наступ у напрямку Києва. Противник, намагаючись зберегти високий темп наступу, на окремих напрямках увів другі ешелони угруповань. У р-ні н. п. Димер противник розгорнув РСЗВ "Смерч".

Пересування колони ворожої техніки в м. Буча вдалося зупинити вогнем артилерії і танків, а також ударів з повітря. На в'їзді до м. Вишгорода сили Національної гвардії України, Національної поліції України та військ ТрО відбили наступ противника.

Не маючи достатніх сил, ворог був змушений передчасно ввести у бій додаткові підрозділи другого ешелона та резерви. Для забезпечення потреб своїх сил російське командування наказало розгорнути польові логістичні табори в районі Бородянки, Катюжанки і гольф-клубу в Гавронщині.

26 лютого противник силами до семи БТГр продовжив наступ у напрямках Іванків – Ворзель, Іванків – Кухарі, Димер – Нові Петрівці. Для сприяння наступу своїх військ на Київ противник здійснив спробу висадки тактичного повітряного десанту чисельністю до двох рот

на аеродромі “Васильків” і в районах н. п. Томилівка (неподалік Білої Церкви), Буча, Леонівка (Фастівський район). ДРГ противника зробили спроби проникнення у передмістя Києва (Коцюбинське, Софійська Борщагівка) і в межі міської смуги Києва (завод “Авіант”, район Нивки).

До кінця третьої доби широкомасштабного вторгнення бойові дії у Поліському ОР велися на рубежі Бородянка, Буча, Вишгород за 90 км від державного кордону. Противник задіяв вісім БТГр, залишаючи в резерві чотири БТГр. Для управління угрупованням військ (сил) противник розгорнув пункти управління: у н. п. Термахівка – для Східного ВО (Улан-Уде); у н. п. Вільча та Радча – для 29 ЗВА; у н. п. Бородянка – для 35 ЗВА та у н. п. Демидів – для 36 ЗВА зі складу Східного ВО [25].

Оскільки план блискавичного захоплення Києва зазнав невдачі, з 27 лютого противник зосередив основні зусилля на оточенні та блокуванні столиці. Темпи наступу ворожих військ сповільнились, почала виявлятись нестача матеріально-технічних засобів. Для відновлення наступу і з метою матеріально-технічного забезпечення військ інженерні підрозділи противника навели переправи через річки Тетерів та Ірпінь, облаштувавши понтонні переправи в районах відповідно н. п. Оране та Демидів.

Підрозділи 36-ї ЗВА зс рф просувалися у напрямках Бучі, Капітанівки та Білогородки. Станом на 8 год. на напрямку Чорнобиль – Іванків – Ворзель угруповання противника у складі 7–10 БТГр було посилене ще 2–3 БТГр. Спроба противника навести понтонну переправу через р. Ірпінь успіху не мала, як і спроба переправитись по єдиному вцілілому мосту в районі с. Мощун силами загону спецпризначення та роти десантників зі складу 104-го гвардійського десантно-штурмового полку рф. Противник був відкинутий підрозділами зі складу 80-ї одшбр ЗС України, які закріпились в с. Мощун і знищили останній вцілілий міст. Розпочались бойові дії за утримання населеного пункту і недопущення подальшого просування противника на Київ.

Битва за Мощун
(05–12 березня 2022 р.)

Підрозділи 76-ї дшд та 98-ї пдд, 115-ї та 40-ї обр мп зс рф отримали наказ зайняти с. Мощун та забезпечити додаткові можливості для руху на Київ з північно-західного і північного напрямків.

Упродовж 5 березня, під прикриттям щільного артилерійського вогню, забезпеченого силами 1065-го гв. артполку зс рф, інженерні підрозділи противника спорудили першу понтонно-мостову переправу через р. Ірпінь на околиці с. Мощун. У ніч на 6 березня морські піхотинці зі складу 155-ї обр мп зс рф змогли переправитись через річку й увійти до села.

На допомогу підрозділам зі складу 72-ї омбр імені Чорних Запорожців, які обороняли с. Мощун, було спрямовано підрозділ ССО (група “Носороги”), підрозділ бригади спецпризначення Національної гвардії України “Азов”, а також бійців Сил ТрО зі складу 114-ї та 112-ї обр ТрО.

Зав’язався важкий бій. Використовуючи перевагу в артилерії, російські війська обстрілювали населений пункт шквальним вогнем з району сіл Луб’янка та Озера (7–10 км

на північний захід від с. Мощун). Зосередивши на лівому березі Ірпеня до 200 од. броньованої техніки та до п'яти тисяч особового складу, росіяни впродовж 6–7 березня переправили на правий берег підрозділи 155-ї та 40-ї обр мп, 331-го гв. пдп, 215-го орб та 217-го гв. пдп. Умілими діями артилеристів 72 омбр понтонно-мостова переправа була знищена, а українські сили, які попередньо відійшли до центру села для перегрупування, перейшли в наступ і рішучими діями розгромили окупантів, які не встигли відступити на західний берег річки.

Зазнавши невдачі у спробах наступу на Київ через північно-західні околиці столиці, противник, використовуючи резерви, змінив напрямок руху, намагаючись охопити Київ з південного заходу, здійснивши переміщення до шести БТГр маршрутом Бородянка, Макарів, Бишів, Калинівка, Васильків, Підгірці. Для прикриття колони, що рухалася у напрямку Макарів – Київ, від вогневого ураження підрозділами сил оборони України ворог на своїй бронетехніці розмістив цивільне населення, зокрема дітей і жінок. Протягом доби ворожий повітряний десант висадився в районах н. п. Пухівка, Бровари, Ворзель, Стоянка і Лебедівка, а ДРГ противника активізувались у Києві.

Противник продовжував наступати у напрямку Макарів – Фастів з подальшим блокуванням автомобільних доріг Е40 (Київ – Чоп) та Е95 (Київ – Одеса), а також залізниць, які забезпечували зв'язок Києва із західними та південно-західними областями нашої держави. Для прискорення просування своїх військ на цьому напрямку ворог висадив тактичний повітряний десант у районі н. п. Калинівка, поряд із автомобільною дорогою Е95. З метою відновлення наступального потенціалу своїх військ противник перемістив з території рб резерви у складі до трьох БТГр у напрямку Овруч – Малин – Бородянка. Ще три БТГр, організувавши переправу через р. Тетерів, висунулись з Іванкова в напрямку до Вишгорода. Отже, російське командування задіяло в Поліському ОР 13 БТГр, залишивши в резерві шість БТГр.

Продовживши наступальні дії на рубежі Гореничі, Гостомель і Демидів, противник домігся часткового успіху. Крім того, російські війська вийшли до північних околиць Фастова. Став очевидним намір противника створити внутрішнє (Казаровичі – Гаврилівка – Гостомель – Буча – Михайлівка – Рубежівка – Стоянка – Гореничі – Ясногородка – Лишня) та зовнішнє (Іванків – Соснівка – Шибене – Бородчина – Дружня – Андріївка – Линівка – Фасова – Бишів – Соснівка – Фастів) кільця оточення довкола Києва. У зв'язку зі значними втратами у живій силі та техніці( ) противник втратив тактичну ініціативу й знизив темпи наступу. Для нарощування угруповання військ (сил) на Поліському напрямку в районі Завалійка, Ситняки, Рожів було розгорнуто підрозділи однієї БТГр зі складу резерву. За час операції в Поліському ОР противником було введено 18 БТГр (унаслідок бойових дій 24 лютого – 1 березня 2022 р. дві було знищено), в резерві лишалось 5 БТГр.

Сіверський оперативний район
(24 лютого – 03 березня 2022 р.)

Крім загрози для Києва на Поліському напрямку, суттєву небезпеку становили угруповання військ противника, які силами до 17 БТГр діяли в Сіверському ОР на Чернігівському й Сумському напрямках [27]. Задача цих угруповань зс рф полягала в оволодінні (блокуванні) найбільших містами і залізничними вузлами регіону з виходом до Києва з боку Броварів та Борисполя. Станом на 1 березня 2022 року 5 БТГр зс рф, які наступали з боку Чернігова, оволоділи рубежем Козелець, Бобровиця, Макіїв. Інші 8 БТГр противника, які здійснювали наступ на цьому напрямку, оволоділи рубежем Світильня, Перемога, Гостролуччя, тобто вийшли на відстань 15–20 км від м. Бровари. Ще одне угруповання ворога (4 БТГр), яке мало наступати від м. Суми через м. Конотоп до м. Бориспіль, на той час перебувало лише в районі

Конотопа. Загалом, 2 з 17 БТГр, задіяних у Сіверському ОР, станом на початок березня 2022 року вже було розбито силами оборони України. Інші суттєво відставали від графіка просування, безуспішно намагаючись захопити (блокувати) Чернігів, Суми, Охтирку, Ніжин та інші міста. Резервів на Чернігівському й Сумському напрямках російське командування не мало. Зосереджені довкола Києва підрозділи зс рф очікували прибуття ще двох БТГр зі складу російських військ та надходження додаткових сил з північно-східного та південно-східного напрямків.

Київ обороняється
(24 лютого – 29 березня 2022 р.)

У самому Києві з початку бойових дій здійснювалась антидиверсійна операція з виявлення та знищення ДРГ противника, які розгорнули свою діяльність у Києві та на його околицях.

Уже близько 5-ї год. 24 лютого по органах військового управління, системах ППО, аеродромах, інших об'єктах військової інфраструктури, включаючи вузли зв'язку та командні пункти, військові склади, та інших важливих оборонних об'єктах країни було завдано масованого ракетно-авіаційного удару (МРАУ). Серед цілей перших ракетних ударів була низка об'єктів у столиці України та навколо Києва.

У Києві розпочали підготовку до оборони.

Відповідальним за оборону Києва було призначено Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України Олександра Сирського, у розпорядженні якого перебувала лише 72-га окрема механізована бригада ЗС України ім. Чорних Запорожців (м. Біла Церква, командир бригади – полковник Олександр Вдовиченко), яка ще до початку агресії отримала бойове розпорядження захищати столицю.

Під охорону було взято всі об'єкти критичної інфраструктури та запроваджено обмежений доступ до приміщень усіх органів влади, розташованих у столиці. Розпочалися заходи зі збереження культурних цінностей і пам'яток українського народу та української державності.

Від 24 лютого на всій території України було запроваджено комендантську годину з 20.00 до 07.00. Під час її дії у Києві не працював громадський транспорт, містянам заборонили пересуватися містом, дозволялося лише рухатися до укриттів. Станції метрополітену працювали цілодобово як укриття-бомбосховища.

Частина містян терміново почали залишати місто як власним, так і громадським транспортом, переважно залізничним. На центральному залізничному вокзалі столиці в наступні дні (і аж до середини березня) спостерігалося велике скупчення виїжджаючих у західні регіони України та за кордон, переважно жінок і дітей, а також людей похилого віку.

25 лютого, за словами київського міського голови В. Кличка, "місто вступило у фазу оборони". Національна гвардія України забезпечила охорону та оборону Вишгородської ГЕС, аеропортів та іншої важливої інфраструктури. У місті під посилену охорону взяли всі

мости, об'єкти центральних тепломереж та інші об'єкти критичної інфраструктури, на дорогах встановили блокпости. У Києві було сформовано 112-ту бригаду ТрО, яка налічувала понад 6000 військово-службовців. До її лав продовжували записуватися добровольці. Упродовж 24–25 лютого їм видали 18 тис. одиниць автоматичної зброї, переважно АК-74. Батальйони ТрО отримали протитанкові керовані ракети NLAW. Мешканці міста навчалися готувати "коктейлі Молотова". Перші ракетні удари противника було націлено на позиції української ППО, аеродроми, військові об'єкти та склади, вони продовжились і зранку 25 лютого.

До столиці на броньованій техніці увірвалися російські диверсанти.

ДРГ противника були помічені у Солом'янському, Шевченківському, Подільському, Святошинському, Деснянському й Оболонському районах, де вони захоплювали транспортні засоби та окремі об'єкти, зокрема школи і дитячі садки. Бої зав'язалися на проспекті Перемоги та Повітрофлотському проспекті, на Мінському масиві. Уранці, захопивши автомобіль ЗС України та переодягнувшись у форму українських військових, російські диверсанти намагалися з району Оболоні дістатися центру Києва. Один із БТРів диверсантів переїхав легковий автомобіль. ДРГ було знищено або затримано та обеззброєно. Пізно ввечері ворожі РСЗВ відкрили вогонь по околиці Києва.

26 лютого ворог продовжив спроби прорватись до столиці України, заходи зі знищення ворожих ДРГ, які намагалися прорватися до центру міста, здійснювались на проспекті Перемоги в районах станцій метро "Берестейська", "Шулявська" і Зоопарку, у Солом'янському районі, а також на північно-східній околиці столиці у Деснянському районі біля ТЕЦ-6.

У Києві активно діяли коригувальники. Диверсанти залишали по місту (на магістралях, дахах будинків) спеціальні мітки, здійснюючи цілеспрямування для авіації і ракет противника.

Уночі було обстріляно 101-ту бригаду охорони ГШ ЗС України, яка у відповідь біля метро "Берестейська" знищила ворожу колону у складі двох легковиків, двох вантажівок з боєкомплектом і танка. Сили ТрО упродовж дня теж знищили кілька одиниць бронетанкової та колісної техніки. На проспекті Перемоги було підірвано міст. Також для недопущення прориву російських військ із західного напрямку оборонці підірвали автомобільний міст через р. Ірпінь.

Президент України Володимир Зеленський спростував чутки про його втечу зі столиці, опублікувавши відеозвернення, зняте на Банковій вулиці. Мер Віталій Кличко повідомив, що за підсумками дня російські війська до міста не прорвалися, однак у Києві діють диверсійні групи, які знешкоджуються військовими, правоохоронцями та загонами самооборони.

Противник продовжив ракетний обстріл об'єктів у столиці, близько 8.00 ворожа ракета потрапила у висотний житловий будинок у Солом'янському р-ні (просп. Лобановського, 6) і завдала істотних руйнувань. Загинуло кілька мешканців будинку. Також завдали двох ракетних ударів по Жулянах, але аеропорт не постраждав.

У ніч на 27 лютого в Києві ще тривали бої, зокрема на проспекті Перемоги біля Центрального РАГСУ та по вулиці Чорновола, лунали вибухи на Печерську.

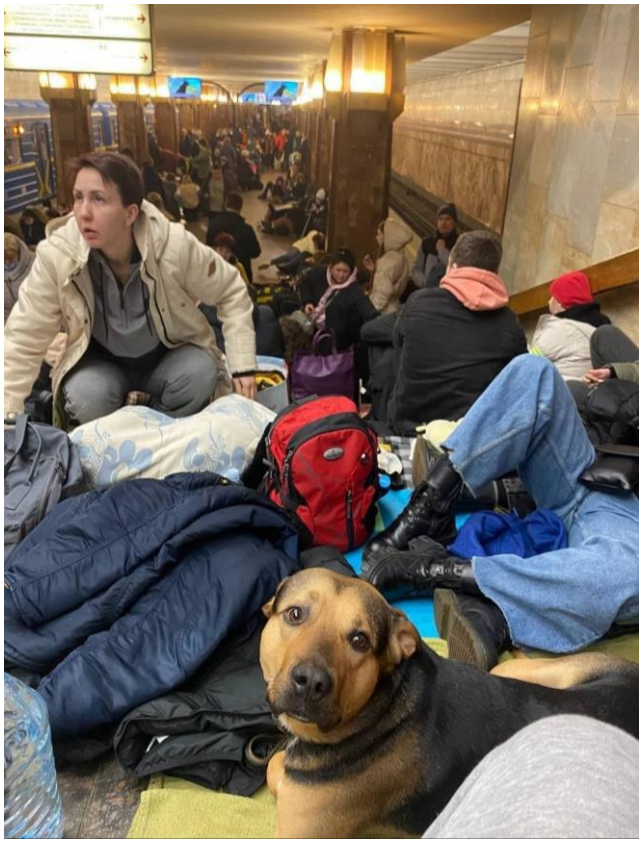
Уранці було помічено рух ворожої колони в напрямку правого берега. Противник зруйнував залізничну колію біля Дарницького мосту. Були відзначені неодноразові випадки зупинення його колон через проведення заходів поповнення запасів і заправки пальним.

Сили оборони здійснювали систематичну боротьбу з нечисленними ДРГ (зазвичай у складі 3–15 осіб зі зброєю, які, нехтуючи нормами міжнародного гуманітарного права, перевдягалися у військову форму ЗС України, Національної гвардії та Національної поліції України для проникнення до Києва через бойові порядки наших військ).

Угруповання сил оборони Києва продовжувало захищати місто, утримувати зовнішні рубежі оборони та критично важливі об'єкти державної інфраструктури, не допускаючи наближення окупаційних підрозділів до передмість столиці. Сили оборони Києва збільшували і зміцнювали своє угруповання за рахунок поповнення ТрО добровольцями та перекидання ближче до Києва деяких частин і підрозділів ЗС України, інших підрозділів сектора безпеки та оборони. Вони розгорнули щільну та багаторівневу систему оборони столиці, удосконалювали структуру органів управління та плани оборони, взаємодію військ (сил) і засобів, систему всебічного забезпечення. Активно здійснювалися мобілізаційні заходи.

Незважаючи на відчутні втрати, завдані авіаційними і ракетними ударами противника по системі ППО, по військових, промислових, логістичних об'єктах, транспортних комунікаціях, важливих для забезпечення оборони, оборона не втратила стійкості й залишилася достатньо ефективною.

Противник намагався здійснити суцільне блокування Києва, порушити комунікації між його лівобережною та правобережною частинами з метою порушення логістичного забезпечення. Угруповання зс рф здійснювало підготовку до штурму Києва на окремих напрямках із використанням дій ДРГ у місті та завданням вогневих ударів по об'єктах столиці.

У наступні два тижні завдяки зусиллям військового керівництва й оборонців Києва столиця продовжувала зміцнювати оборону: будували й обладнували блокпости, встановлювали обмежувальні блоки, на дорогах і танконебезпечних ділянках місцевості з'явилися протитанкові їжаки. На середину березня місто залишили майже 2 млн осіб або половина населення міста. Російськими військами здійснювався обстріл Києва ракетами повітряного і морського базування, за допомогою БпЛА, а околиць Києва – реактивними системами залпового вогню (РСЗВ). Зокрема, 2 березня російські війська завдали ракетних ударів по київській телевежі, внаслідок чого загинуло 5 осіб і ще 5 постраждало. Також було пошкоджено розташований поблизу Меморіальний центр Голокосту "Бабин Яр".

14–15 березня було завдано ракетних ударів по заводах "Антонов" і "Артем" у Києві. Останнє виробляло військову продукцію для потреб української армії, зокрема на заводі створювали авіаційні ракети класу "повітря – повітря", керовані протитанкові ракети та обладнання для виробництва ракет. Ударною хвилею ракетного удару було пошкоджено вхід до станції метро "Лук'янівська". Крім того, у березні ракети та їхні уламки (ракет, збитих засобами ППО) багаторазово влучали у житлові багатоквартирні будинки у багатьох районах

міста, часто спричиняючи пожежі. Наслідком ракетних обстрілів були не лише численні руйнування, а й сотні жертв і постраждалих.

Станом на 18 березня, за 23 дні війни у Києві загинуло 222 особи (у т. ч. 60 цивільних осіб і 4 дитини) та поранено 889 (у т. ч. 241 цивільну особу). Було пошкоджено 36 житлових будинків, 6 шкіл і 4 дитсадки.

Увечері 20 березня російські війська ракетним обстрілом зруйнували ТРЦ “Retroville” у мікрорайоні Виноградар на околиці Києва. Загинули щонайменше 8 осіб, були пошкоджені сусідні будівлі і знищені машини, що стояли поруч.

У Святошинському районі уламки снаряда впали на житловий масив, було пошкоджено 6 будинків, 3 з яких непридатні для життя, 2 школи та 2 дитсадки, було евакуйовано близько 200 осіб.

Наприкінці березня за розпорядженням Військової адміністрації у Києві комунальні служби міста почали прибирати несанкціоновані блок-пости, що були встановлені без погодження зі ЗС України та не мали сенсу у військовому плані. Водночас, усі верифіковані блок-пости залишалися на своїх місцях, а захисники продовжували нести службу з оборони Києва.

До 25 березня стало очевидним, що спроба зс рф оточити Київ провалилася. Російські війська були відкинуті від української столиці та перебували у процесі оточення. 28 березня представник Міноборони США заявив, що наступ російських військ на Київ застопорився і, судячи з маневрів російської армії на сході України, москва перемикає увагу на Донбас.

29 березня, після чергового раунду переговорів між рф та Україною, заступник міністра оборони рф О. Фомін заявив про рішення “в рази скоротити військову активність на київському та чернігівському напрямках”. міністр оборони рф С. Шойгу заявив, що росія може припинити бойові дії у напрямку Києва та інших міст і зосередитися на Донбасі. 30 березня міноборони рф заявило, що “виконало всі свої завдання на київському та чернігівському напрямку і тепер проводить там планове перегрупування сил”. 31 березня ЗС України звільнили від російських військ н. п. Вишгород та Ірпінь, але сусідні Ворзель, Буча, Гостомель ще перебували під контролем противника і під постійним обстрілом. Артилерійські підрозділи Національної гвардії України на київському напрямку знищили дві САУ, РСЗВ і кілька десятків бронетанкової та автомобільної техніки ворога. **2 квітня МО України офіційно повідомило про повний відступ військ рф з усієї Київської області та повернення цієї території під свій контроль.**

Висновок

Результати воєнних дій з початку широкомасштабної агресії росії проти України і до кінця березня 2022 р. засвідчили, що воєнно-політичному керівництву рф не вдалося реалізувати свій стратегічний замисел щодо швидкого захоплення території України, придушення організованого опору сил оборони України. Цілей війни, що планувались російським керівництвом як блискавичні, у визначені терміни не було досягнуто.

Необхідно зазначити, що у перші дні широкомасштабної агресії противник мав частковий успіх і спромігся вклинитися в оборону українських військ на глибину від 40 до 70 км, взяти під контроль значну частину території України, захопити стратегічні об’єкти, чому сприяли такі фактори:

раптовість нападу забезпечила противнику умови, за яких до частини командирів угруповань, військових частин, підрозділів військ (сил) ЗС України не було заздалегідь доведено інформацію щодо їхніх бойових завдань в межах єдиного плану стратегічної оборони держави;

з метою збереження стрімкого темпу наступу своїх військ противник у перші дні

вторгнення обходив перешкоди, намагався уникати бойових зіткнень, не вживав заходів з окупації української території;

на більшості напрямків противник володів чисельною перевагою в особовому складі та МТЗ над підрозділами ЗС України, які були вимушені відходити з веденням стримуючих оборонних боїв;

заходи, вжиті противником для дезорганізації системи зв'язку ЗС України, призвели до тимчасового порушення системи управління військами.

Попри це, противнику не вдалося розвинути першопочатковий успіх і досягнути головних цілей наступальної операції: в лічені дні оточити війська угруповання Об'єднаних сил, захопити Київ і повалити законну владу України. Бойові дії на першому етапі широкомасштабної агресії продемонстрували – противник припустився суттєвих прорахунків і в цілому невірно оцінив оперативну обстановку, що сформувало умови, які призвели до зриву його планів уже у перший тиждень.

Ворог хибно вважав, що ЗС України не чинитимуть опору російській збройній агресії – зокрема, президент країни-агресора в. путін у своїй промові, в якій оголосив про початок "спеціальної воєнної операції", окремо звернувся до українських військових із закликом скласти зброю і не захищати "київський режим". Крім того, російське військово-політичне керівництво демонструвало згубну самовпевненість, переоцінюючи спроможності власних військ і вірячи у їхню здатність швидко завдати поразки ЗС України.

Натомість, як командування, так і особовий склад ЗС України зберегли вірність конституційному обов'язку та військовій присязі, були готові гідно й рішуче виконувати завдання із забезпечення національної безпеки і оборони, стримування і відсічі збройної агресії. Командування ЗС України розгадало замисел ворога напередодні вторгнення військ противника і розпочало перекидання підрозділів на загрозливі напрямки (своєчасне розпорядження Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-полковника Олександра Сирського на передислокацію 72-ї омбр ім. Чорних Запорожців та активні дії підрозділів частини на найбільш загрозливих ділянках воєнного опору агресивним діям противника) та ініціювало розосередження сил і засобів Повітряних Сил з метою недопущення втрат від МРАУ противника, які він планував завдати у перші години воєнних дій, розпочато нарощування резервів шляхом мобілізації оперативного резерву ЗС України.

Противник також невірно оцінив можливий характер дій військово-політичного керівництва України у випадку широкомасштабної агресії, вважаючи, що українські високопосадовці рятуватимуться втечею або будуть захоплені в результаті швидкого просування військ. Однак органи державної влади України – Президент, Кабінет Міністрів, Верховна Рада України – залишились у столиці, зберегли свою повну функціональність та вжили необхідних заходів щодо захисту держави: запроваджено воєнний стан [27], розпочато загальну мобілізацію [28], визначено порядок застосування ЗС України та інших військових формувань [29], утворено обласні, районні та міські військові адміністрації [30], введено в дію план оборони України[31], утворено Ставку Верховного Головнокомандувача [32] тощо.

Ворожий замисел ведення війни також не враховував можливість рішучого опору з боку цивільного населення. Зокрема, вже на десятий день після вторгнення російських військ на територію України мали увійти підрозділи спеціальних служб – фсб і росгвардії, завданням яких було здійснення заходів з окупації української території, створення окупаційних організацій і цільове знищення українського громадянського суспільства. Населення України в планах противника було поділено на чотири категорії: перша підлягала фізичному знищенню; щодо другої мали вживатися заходи із придушення і залякування; до третьої категорії належали умовно нейтральні громадяни, яких можна було схилити до

співпраці; до четвертої – громадяни, готові співпрацювати з окупантами, колаборанти. Спецслужби ворога мали заздалегідь заготовлені списки громадян першої категорії, куди увійшли учасники Революції Гідності й військовослужбовці з числа учасників бойових дій в АТО/ООС. Для громадян другої і третьої категорії передбачалося створити на окупованих територіях систему фільтраційних таборів для збирання інформації про населення, відсіювання незгодних, виявлення і затримання можливих учасників підпілля.

Натомість, населення більшості регіонів України продемонструвало готовність чинити рішучий опір широкомасштабній російській агресії. Найбільш промовистим доказом є темпи мобілізації добровольців до підрозділів Сил ТрО Збройних Сил України. Зокрема, із запровадженням воєнного стану на розгортання військових частин ТрО та призов до них 130 тис. резервістів відводилося 30 днів. Одначе за період 24 лютого – 05 березня до лав ТрО мобілізувалося понад 100 тис. осіб. На додачу, в окупованих населених пунктах цивільні мешканці чинили активний і пасивний опір ворогові: проводили мітинги і демонстрації проти окупантів, приєднувались до Руху опору, перешкоджали рухові ворожої військової техніки, забезпечували ЗС України та Головне управління розвідки МО України розвідувальною інформацією про стан і положення військ противника, переховували поранених українських військовослужбовців тощо.

Використані джерела

1. Україна 2021–2022: помірні досягнення, масштабні загрози Україна-2021: провалу не сталося, прорив не вдався, очікування тривожні прогнози – 2022. Громадська думка про підсумки 2021 р. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. С. 4.
2. Загроза Росії – не новина – Данілов про статтю в Bloomberg. (2021, 12 лист.). *Ліга. Новини.* https://tinyurl.com/4txurw6z;
3. Україна визнала концентрацію російських військ на кордоні. (2021, 11 лист.). *BBC News Україна*. https://bbc.in/3HoNO8q.
4. FT Person of the Year: Volodymyr Zelenskyy. “I am more responsible than brave”. (2022, Dec. 5). *Financial Times*. https://tinyurl.com/bdf3h2te.
5. Shane Harris, Karen DeYoung, Isabelle Khurshudyan, Ashley Parker & Liz Sly. (2022, 16 Aug.). Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion. *Washington Post*. https://tinyurl.com/2p98au6r.
6. Closing press conference by NATO Secretary General Jens Stoltenberg following the meetings of NATO Foreign Ministers in Riga, Latvia. (2021, Dec. 1). *North Atlantic Treaty Organization*. https://tinyurl.com/ykk2zrkx; Будь-які вимоги Росії до НАТО щодо членства України неправомірні – Кулеба. (2021, 1 груд.). *Європейська правда*. https://tinyurl.com/ycyb2w95.
7. G7 Foreign and Development Ministers’ Meeting, 11 to 12 December 2021: Chair’s statements. (2021, Dec. 12). *Gov.uk*. https://tinyurl.com/8ws9e6rw.
8. Statement by the North Atlantic Council on the situation in and around Ukraine. *North Atlantic Treaty Organization*. (2021, Dec. 16). https://tinyurl.com/yvxw9rnh.
9. Лідери ЄС: Нова збройна агресія РФ проти України буде мати серйозні наслідки. (2021, 17 груд.). *Європейська правда*. https://www.pravda.com.ua/news/2021/12/17/7317707/.
10. Julian Röpcke. So könnte Putin die Ukraine vernichten. (2022, Dec. 4). *Bild*. https://tinyurl.com/59bzez2t; Philip G. Wasielewski & Seth G. Jones. Russia’s Possible Invasion of Ukraine. (2022, Jan. 13). *Center for Strategic and International Studies*. https://tinyurl.com/53kkfm2j; Erin McLaughlin, Shira Pinson and Yuliya Talmazan. As Russian troops mass in Belarus, nerves start to fray at Ukraine border. (2022, 6 Febr.).

NBS. https://tinyurl.com/46rkpcar.
11. John Hudson and Missy Ryan. U.S. claims Russia has list of Ukrainians “to be killed or sent to camps” following a military occupation. (2022, Febr. 21). *Washington Post*. https://tinyurl.com/hxsa9j2k.
12. White House looks to clarify Biden’s “minor incursion” comment on Russia and Ukraine. (2022, Jan. 19). *Politico*. https://tinyurl.com/5n6rm5zu.
13. US Senate approves resolution for Ukraine, warning Russia. *AP*. (2022, Febr. 18). https://tinyurl.com/2fezn4n7.
14. путін, в. (2021, 12 черв.). *Про історичну єдність росіян та українців*. https://tinyurl.com/3zawpv6f.
15. Третя партія військової допомоги від США прибула в Україну. (2021, 22 жовт.). *Українська правда.* https://tinyurl.com/34pw5hse.
16. США направили до України патрульні катери Island. (2021, 8 лист.). *Українська правда*. https://tinyurl.com/zv9zj5mp.
17. U.S. gave $200 mln defense aid to Ukraine in December. (2022, Jan.19). *Reuters*. https://tinyurl.com/47k285mv.
18. *Воєнно-історичний опис російсько-української війни (лютий – березень 2022 року).* (2022). 64–72 с. Центр дослідження воєнної історії Збройних Сил України. https://milhistory.zsu.gov.ua/
19. Switchblade від США. Чим готова бити Україна: уся збройова допомога. (2022, 17 бер.). *Радіо Свобода*. https://tinyurl.com/3cfz4vj5.
20. Глущенко, О. (2022, 25 лют.). Став відомий план можливого захоплення Києва. *Українська правда*. https://tinyurl.com/n9sk5rp5
21. Ахонен, Т. (2022, 03 квіт.). Епічна битва за Київ. Як українці принизили путіна та його армію. *Главком*. https://tinyurl.com/yrjms8p3
22. Schwirtz, M., Troianovski, A., Al-Hlou, Y., Froliak, M., Entous, A., & Gibbons-Neff, T. (2022, Dec. 16). Putin’s war. A Times investigation based on interviews, intercepts, documents and secret battle plans shows how a “walk in the park” became a catastrophe for Russia. *New York Times*. https://tinyurl.com/5n827tj4
23. Хроніка оборони України. День 1 – 24.02.2022. (2022, 24 лют.). *Новинарня*. https://tinyurl.com/5897preh
24. РІК ВІЙНИ ЗА СВОБОДУ. *Воєнно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022–24.02.2023).* (2023). Кн. І. (193–199 с.). Центр дослідження воєнної історії Збройних Сил України. https://www.mil.gov.ua/content/Rik_viiny_za_svobodu_(knyha1).pdf
25. Russia invades Ukraine – live updates from Suspilne. (2022, 26 лют.). *Суспільне новини*. https://tinyurl.com/4xywhyad
26. РІК ВІЙНИ ЗА СВОБОДУ. *Воєнно-історичний нарис російсько-української війни (24.02.2022–24.02.2023).* (2023). Кн. І. (262–266 с.). Центр дослідження воєнної історії Збройних Сил України. https://www.mil.gov.ua/content/Rik_viiny_za_svobodu_(knyha1).pdf
27. Президент України. (2022, 24 лютого). *Про введення воєнного стану в Україні* (64/2022). https://tinyurl.com/mpfcykz3
28. Президент України. (2022, 24 лютого). *Про загальну мобілізацію* (65/2022). https://tinyurl.com/2963sevr
29. Президент України. (2022, 24 лютого). *Про використання Збройних Сил України та інших військових формувань* (66/2022). https://tinyurl.com/ynznjwjr
30. Президент України. (2022, 24 лютого). *Про утворення військових адміністрацій*

(68/2022). https://tinyurl.com/5n8kx437
31. Президент України. (2022, 24 лютого). *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 лютого 2022 року "Про введення в дію плану оборони України та Зведеного плану територіальної оборони України"* (70/2022). https://tinyurl.com/4wp6h7zu
32. Президент України. (2022, 24 лютого). *Про утворення Ставки Верховного Головнокомандувача* (72/2022). https://tinyurl.com/3yjauht4